СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXI. — Число 275. — Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 24. падолиста, 1923. — VOL. XXXI. — No. 275. — Jersey City, N. J., Saturday, November 24, 1923. — THREE CENTS

ЗРІСТ РУХУ ЗА БОНУСОМ

ВАШІНГТОН, 22. падолиста. — Цілий ряд конгресменів та сенаторів підносить голоси за ухваленнєм бонуса для жовнірів. Знаючи, що проект Мелона про обниженнє доходових податків унеможливить ухвалення бонуса, вони збираються довести вперед до дебати над бонусом. В той спосіб вони хочуть на всякий случай примусити уряд піти з ними на компроміс (злагоду).

ПОСТУПОВІ СЕНАТОРИ ВИРОБЛЯЮТЬ ПРОГРАМУ

ВАШІНГТОН, 22. падолиста. — Члени поступового бльоку зібралися на наради в цїли вироблення програми своєї акції на слідуючій сесії конґресу. Будуть вони виступати за ріжними фармерськими, зелізничими та податковими реформами. Поступовий бльок лишив на боці сенатора Джансона, котрий недавно оголосив себе великим поступовцем.

АМЕРИКА ВИСЛАЛА ОБСЕРВАТОРА НА КОНФЕРЕНЦІЮ ЛІҐИ НАРОДІВ

ВАШІНҐТОН, 22. падолиста. — Американський уряд подав до публичного відома, що він вислав свого конзуля зі швайцарського міста Женеви на обсерватора (приглядача) на конференцію для справи комунікації та морського перевозу, яку скликала Ліґа Народів.

АМЕРИКАНСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ ПРОТИ ПРИЗНАННЯ СОВЄТІВ

ВАШІНҐТОН, 22. падолиста. — Самуель Ґомперс, голова Американської Федерації Праці, видав публичну заяву проти акції за признаннем большевицького уряду в Москві. В своїй заяві критикує він остро Герста, відомого властителя цілого ряду брукових ґазет, та підносить, що за признаннем заявляються теж американські капіталісти, що сподіються заробити на признанню.

ЮНІЯ ТОРГУЄ ВУГЛЄМ

КЛІВЛЕНД, 22. падолиста. — Юнія зелізничих машиністів спроваджує до міста кождого дня по 6 зелізничих ваґонів твердого вугля, добуваного юнійними робітниками, та продає їх серед своїх членів.

МІСТО ҐРГАНІЗУЄТЬСЯ ПРОТИ КЛЕНА

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 22. падолиста. — Міські комішенери ухвалили нині перші острі постанови проти Ку-Клакс-Клена. Сі міські закони забороняють ходити походом людям, які ховають свої лиця та палять горіючі хрести. За переступленнє закона установлена кара вязниці до 90 днїв та гривна до 200 долярів або обі кари.

ЗА САМОСУДНЕ ПОБИТТЄ

АТЛЕНТА, Джорджія, 22. падолиста. — Пані Голковм, котру напала громада самосудців та побила тяжко батогами, зізнала перед державним прокуратором, що правдоподібно її побили мущини з ревниць, що вона товаришувала з мущиною, котрого побито разом з нею.

ПОСТРІЛЯЛИ ЧЕРЕЗ ПОМИЛКУ

ТЕРЕ ГОТ, Індіяна, 22. падолиста. — Шериф повіту Клей зорґанізував громаду людий для вислідження бандитів, що обрабували місцевий банк. Сі через помилку зайшли в битву з 4 людьми, які на власну руку теж шукали за бандитами, та ранили їх тяжко. Стрілянина межи обома відділами тревала цілу ніч.

ПОКАРАЛИ ЗА ВОЗДУШНУ КАТАСТРОФУ

ВОКЕҐЕАН, Илинойс, 22. падолиста. — Стейтовий суд покарав двох летунів на 10 долярів кождого за те, що, коли їм зіпсулася машина, вони висіли на приватну землю без дозволу властителя.

РАДІОВЕ ПОЛУЧЕННЄ З ЛІТАКАМИ ДОСПІШНЕ

ОМАГА, 22. падолиста. — Почтовий уряд дуже вдоволений з недавно заведеної новини, якою є уставленнє радіових апаратів на літаках, возячих почту. Колисьтут почтовий уряд розмовляв зі своїм летуном, що тоді був на висоті 2,000 стіп.

ВІДБИРАЮТЬ ДИПЛЬОМ 50 ДОКТОРАМ

ҐАРТФОРД, Конектикат, 22. падолиста. — На припорученння великої лави присяжних суддів, що розслїджує обманьства з дипльомами для лікарів, стейтовий департамент здоровля відкликав лайсенси на практикованнє медецини 50 лікарів, що лікарювали на основі таких дипльомів.

ВЕЛИКА РІЗНИЦЯ НЕ ХОЧЕ ПОКАЗАТИ СВОГО ДІЛОВОДСТВА УРЯДОВИ

ШИКАҐО, Илинойс, 22. падолиста. — Велике різницьке підприємство Свифт енд Ко. заявило представникови департаменту рільництва, що воно відмовляється показувати йому свої діловодські книги, як сего домагається секретар рільництва. Підприємство каже, що воно боїться зради своїх торговельних тайн і називає домаганнє незгідним з конституцією.

ЕДИСОН РАДИТЬ ВЖИВАТИ ОТРУЙНОГО ҐАЗУ НА ЗВІРЯТА

ВАШІНҐТОН, 22. падолиста. — Відомий американський винаходчик Едисон віднісся до департаменту війни з порадою, щоби американська армія вживала отрійного газу до вбивання диких звірят, які ловлять в западні урядники ріжних департаментів федерального уряду.

7,000 ДОЛЯРІВ ЗА ЖИТТЯ.

Лава присяжних суддів в федеральнім суді в Філядельфії розбирала недавно цікаву справу, котру можна представити як питання, кілько варта життя 52-літної старухи. Ходило тут о відшкодованнє за життє пані Арми Шо, котра погибла під автомобілем, яким їхала його властителька пані Елида Ґастенд, везучи свого сина до школи. Більшість лави присяжних були жінки. Вони признали родині вбитої відшкодованнє в сумі 7,000 долярів.

ПРОТЕСТУЮТЬ ДО АМЕРИКАНСЬКОГО УРЯДУ ПРОТИ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ КОРЕАНЦІВ.

ВАШІНҐТОН, 22. падолиста. — Др. Флойд Еілієм Томкинс, один з визначних філядельфійських провідників, заложив до департаменту стейту протест проти вбивання Кореанців в Япані. Говорив він в своїм протесті, що Япан урядово піддержує маакри Кореанців.

УКРАЇНІЗАЦІЯ НА ПРАКТИЦІ

Декількох Українцві із Галичини, повіривши "таваріщам", що ведеться українізація, поїхали на Україну допомагати "абделывать хахла". За їх "усердіє" їх запровторено в тюрму, й вони й досі сидять у проскурівському Чека на ролях "націоналістіческой сволочі". Може, це відкриє декому очі...

ЗА ОБМАНЬСТВА ПРОТИ ІМІҐРАНТІВ.

В міським ратуши міста Ню Йорку почали свої праці спільний комітет обох палат стейтової нюйорської леґіслятури, що розслїджує обманьства проти іміґрантів, яких допускаються ріжні банкові та перевозові аґенти. Після предложених доказів сі аґенти мали натягнути на міліони ріжних іміґрантів, обіцюючи їм посилати їх родинам гроші або корабельні карти.

Слідство має на цїли зібрати матеріял, який має бути основою для ухвалення стейтового закона, що має запобігти на будуче таким обманьствам. Після сього проекту, над пересилкою гроший аґентами треба розтягнути строгу стейтову кнотролю.

МУССОЛІНІ — ПОЧЕСНИЙ ДОКТОР.

Університет в Больонії надав Муссоліні'му почесний докторат прав. На иншому місці повідомлямо, що такий самий докторат отримав през. Масарик від університету в Оксфорді.

"НІМЕЦЬКІ ВІДНОСИНИ"

Бульварна "Берл. Цайт. ам Міттаґ" подає під видом дотепу гірку характеристику сумних відносин у Німеччині. "З Росії проходять погані вістки" "Так?" "А якже, рубель нестримно паде і в Москві боїться, що там можуть ще настати німецькі відносини".

АРЕШТОВАННЯ В БЕРЕЖАНАХ.

Дня 17. жовтня 1923. над раном польська поліція в Бережанах перевела ревізії і арештувала д-ра Остапа Концюха, Миколу Чуловського і 5 Жидві. Всіх випущено на волю як помилково арештованих, а одного арештованого Ґаґера перевезено до воєвідства в Станиславові, відкіля звільнений вернув до Бережан. Арешти наробили богато шуму. Студ. мед. Марія Харишівна резолюцією апеляційного суду випущена на вільну стопу. В справі придержаних поліцією від дня 1. X. 1923. Михайла Сеника і Антона Стефанишина одержав адвокат д-р Західний таке офіціяльне письмо: "В полагодженню повисшого прошення повідомляється, що в справі їх дотеперішнього придержання суд окружний в Бережанах не має ніякої інґеренції. Презес суду окружного в Бережанах дня 8. жовтня 1923. През. 3258-23-162. Вінзенс вр." На інтервенцію д-ра Бемка і д-ра Західнього дня 18. X. 1923. в старостві в Бережанах. староста заявив, що в справі придержаних ведуться поліційні доходження, а ті доходження і придержання можуть потревати з пів року. По такій відповіди шефа повіту внесено телеґрафічні жалоби до міністерства справ вн. і до воєвідства в Тернополі.

———o———

НІМЕЦЬКИЙ КАНЦЛЄР ДР. ШТРЕЗЕМАН КАЖЕ, ЩО ПОЛОЖЕННЄ В НІМЕЧЧИНІ БЕЗНАДІЙНЕ

БЕРЛИН, 22. падолиста. — Нинішнє засіданнє німецького парляменту було спокійне, дарма, що заповідано бурю. Канцлер др. Штреземан міг спокійно виголосити свою промову, в якій мав оборонити становище німецької влади у внутрішній і заграничній політиці.

Німецькі націоналісти і комуністи приготовляли виступ проти Штреземана, але покищо ще здержались.

Націоналісти поставили внесеннє на ухваленнє заяви недовіря правительству Шврезeмана. Соціялісти мали теж поставити подібне внесеннє, але канцлерови вдалось ще на них вплинути, щоб завернули внесеннє, а зваміну за се він обіцяв їм відкликувати постепенно постанови про виїмковий стан в Німеччині. Він обіцяв їм теж, що небаром цілком відкличе виїмковий стан в Німеччині, кромі Баварії, Саксонії і Турингії.

У своїй промові канцлер Штреземан сказав, що теперішнє внутрішнє положеннє Німеччини безнадійне, і додав, що він не бачить виходу з того положення. „Німеччина се отворена рана Европи", казав він. Далі він зазначив, що як Німеччина може померти із сточення крови в Рениції і Рурщині, так теж і ціла Европа може сконати, якщо не буде вирішене питаннє про „воєнні відшкодовання".

Відтак він заявив, що німецьке правительство не хотіло дурити свого народу про небезпеку голоду в краю і тому явно заапелювало до світа о ратунок. З помочю прийшли Американці, а зокрема американські Німці, а також південні Американці і Скандинавці.

Опісля він сказав, що одвічальність за внутрішнє положеннє в Німеччині, а зокрема за зріст сили комуністів і монархістів, паде на французького премієра Пуанкаре і заявив, що він уступить зі свого становища, якщо найдеться на його місце другий, котрий вспіє красше кермувати державою.

КОМУНІСТИЧНИЙ ПОСОЛ ТАКИ НЕ ДІСТАВСЯ НА ЗАСІДАННЄ ПАРЛЯМЕНТУ

БЕРЛІН, 22. падолиста. — На нинішнє засіданнє німецького парляменту (райхстаґу) прийшов в окруженню товаришів комуністичний посол Реммеле, котрого предсідатель парляменту Лебе виключив був з 20 засідань за дике поведеннє в парляменті. Одначе у дверях не пустила його парляментарна служба і він відійшов без боротьби.

ЗАВОРУШЕННЯ В РУРЩИНІ

ЛОНДОН, 22. падолиста. — Тутешній дневник Таймс одержав відомости з Рурщини, що там знову вибухли поважні заворушення.

Притокою заворушень є фінансова кріза і безробітте.

ФРАНЦУЗИ В НІМЕЧЧИНІ ЯК ДОМА

БЕРЛІН, 22. падолиста. — Французькі жовніри напали на двір князя Макса Буденського, бувшого німецького канцлера, де шукали за скритим оружем.

ФРАНЦІЯ ВІРИТЬ, ЩО БРИТАНСЬКІ НОТИ ДО НІМЕЧЧИНИ НІЧОГО НЕ ПОМОЖУТЬ

ПАРИЖ, 22. падолиста. — В утетшніх урядових кругах заявляють, що французьке правительство не вірить, аби ноти, які за почином Англії вислано до Німеччини, могли щонебудь помогти. Французькі урядовці кажуть, що Англія допевниться за 6 місяців, що Франція а не вона мала рацію у відношенню до Німеччини.

Французи отверто говорять про нову французько-німецьку війну.

ІРЛЯНДСЬКА ДЕРЖАВНА ПОЗИЧКА

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 22. падолиста. — Ірляндське правительство оголосить позичку в сумі $45,000,000.

Позичка зворотна в роках між 1935 і 1945.

АМЕРИКАНСЬКІ БОНДИ НАЙДЕНО В КАРПАТАХ

ПРАГА, столиця Чехо-Словаччини, 22. падолиста. — В Чехо-Словаччині викрито в Карпатах украдені в Америці тому $3\frac{1}{2}$ року американські бонди.

Найдено бондів на суму $5,000 у Йосифа Леґнера.

Се часть украдених бондів на суму $100,000 на зелізниці між Омагою і Шикагом.

СУД НАД ДИРЕКТОРОМ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО БАНКУ

МОСКВА, 22. падолиста. — Большевицький комісар судівництва Курський заявив нині, що небаром буде прилюдний суд над директором державного банку в Москві Красночековом, бувшим головою Далеко-Східної Републики.

Йому закидають зловжиття фондів банку.

Рівночасно має бути суд над братом Красночекова.

АРЕШТУВАЛИ НЮЙОРЧАНИНА В ЛАТВІЇ

БЕРЛІН, 22. падолиста. — З Латвії повідомляють, що там арештовано американського купця з Ню Йорку Самуїла Гетманського.

ПРОТИ-ЖИДІВСЬКА АҐІТАЦІЯ У ВІДНІ

ВІДЕНЬ, 20. падолиста. — З причини проти-жидівських буч замкнено тут вчера університет.

Нині повторились проти-жидівські демонстрації в промисловій і хліборобській академії. Студенти-християни били товаришів жидів і викидали їх з кляс.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодинокє число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіти і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ВИХОВУЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ НА СПІВВЛАСНИКІВ НАЙБІЛЬШОЇ СВОЄ-РІДНОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ. ЗАПИШІТЬ ЇХ ДО У. Н. СОЮЗА СЕЙЧАС.

ДОБРО ДЛЯ КОЖДОГО ЧЕРЕЗ ДОБРО ДЛЯ ВСІХ.

До канцелярії Українського Народного Союза наспіла недавно прозьба о приняття в члени Українського Народного Союза від одного Українця. З додатної лікарської посвідки виходить, що лікар не може признати кандидата здоровим. Вік кандидата та його час побуту в Злучених Державах показує, що він не вважав своїм обовязком приступити до орґанізації так довго, поки самий не почув, що його здоровля починає підупадати.

Факти показують, що урядники відділу не бачуть нічого злого в тому, щоби до орґанізації ввійшла хора людина. Їх підписи відай навіть дають підставу догадуватися, що вони готові протестувати, якби так канцелярія Українського Народного Союза сю аплікацію відкинула. З тої причини справа заслугує на близчу увагу.

Урядники відділу не добачують, що право до асекурації має лишень людина, яка в хвилі приступлення до орґанізації почувається зовсім здоровою. Хорих людий не приймає ніяка запомогова орґанізація, що дбає за своє існованнє. Орґанізація, котра не придержується сього правила, мусить упасти, а тим самим мусить завести тисячі своїх членів, що покладаються на орґанізацію, що вона допоможе їх родинам на случай смерти. Така орґанізація се не добродійство для своїх членів, але найгірший ворог, бо вона обіцює членам добродійства, яких дати не може.

Український Народний Союз знає, що серед української іміґрації вештаються такі орґанізації, які дбають лишень за те, аби наловити велике число членів без огляду на те, які се члени та чи орґанізація потрафить сповнити супроти них свої обовязки. Однак Український Народний Союз не хоче бути такою орґанізацією. Він хоче бути в силі сповнити КОЖДЕ зобовязанне супроти ВСІХ ЧЛЕНІВ. І тому Український Народний Союз мусить остерегти і всіх своїх членів і всіх урядників всіх своїх відділів перед подібною шкідливою політикою.

Коли Український Народний Союз через свій орґан, канцелярію, відділи, членів та прихильників закликає українських іміґрантів до обезпечення свого життя у себе, то він хоче зорґанізувати всіх здорових та чесних Українців та Українок. Він не хоче орґанізувати хорих ні нечесних, бо орґанізація, яка орґанізує таких людий, підкопує себе саму, зводить своїх власних членів.

Члени Українського Народного Союза мусять тямити на кождім кроці та ніколи не забувати, що Український Народний Союз се загал всіх членів. Що добро Українського Народного Союза се добро всіх членів. Хто виступає проти добра Українського Народного Союза, той виступає проти добра членів, отже також і себе самого. Тому ніякий член, що дбає за забезпеченне своєї родини на случай своєї смерти або каліцтва, не буде орґанізувати до своєї орґанізації хорих людий. Хто таке робить, той в своїм нерозумі підкопує своє власне добро, той рубає галузу, на котрій самий сидить, той копає самий яму, в яку він може впасти.

Хора людина, зорґанізована до запомогової орґанізації, се найгірший її ворог. Коли вона дістане хору запомогу, вона підриває її фінансову силу, бо дістає запомогу безправно, зі шкодою для тих чесних членів, що приступили до орґанізації здоровими. Коли її не дістане, вона переміняється в отвертого ворога орґанізації та аґітує проти орґанізації за те, що орґанізація слушно відкинула її безправне та обманчиве домаґанне.

Члени Українського Народного Союза мусять проявити при орґанізованню нових членів розуміннє сеї важної орґанізаційної справи. Коли Український Народний Союз отвирає широко руки для нових членів, то не отвирає він їх для хорих або нечесних, що десятки літ свого побуту в Америці не вважали своїм обовязком приступити до запомогової орґанізації, а спішуть до неї аж тоді, як недуга схилила їх плечі, як болі кажуть думати про наближаючу смерть. Український Народний Союз потребує членів, які скріпляють силу орґанізації, молодих, здорових, чесних. Лишень такі члени се опора для всіх членів, се богацтво орґанізації, се запорука сповнення всіх зобовязань орґанізації. При вступленню до орґанізації, кождий член має бути здоровий під кождим зглядом. Се не забаганка уряду, се доконечна вимога здоровою орґанізації, добра всіх членів.

Канцелярія Українського Народного Союза мала досі лишень один такий факт. Вона сподіється, що краще розуміннє справи орґанізації та добра всіх членів зробить неможливим навіть повторенне одного факту. Високий стан зрозуміння орґанізаційної справи серед членів Українського Народного Союза дає повну основу для такої надії.

КОГО ДНЕСЬ НАМОВИТЕ ОБЕЗПЕЧИТИСЯ В У. Н. СОЮЗІ, ТОЙ ВАМ ЗА ЦЕ ВДЯЧНИЙ БУДЕ ВСЕГДА.

СВЯТО ПЕРШОГО ПАДОЛИСТА — СВЯТО БОРОТЬБИ ЗА ДЕРЖАВНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ.

(Від власного кореспондента).

—o—

Дня 1. падолиста 1918 р. український нарід Галичини скинув ті кайдани польської неволі, які на нього наложив був ще польський король Казимир Великий, — названий польськими істориками Великими власне за те, що завоював для Польщі українські землі галицько-волинської держави.

Хоч при кінці 18-ого століття польська держава перестала істнувати, розділена між Австрію, Прусію й Росію, — одначе з упадком польської держави не скінчилася для українського народу Галичини польська неволя. За часи польської держави польське панування на Галицькій землі так укріплилося, що воно пережило польську державу й істнувало далі, підпиране Австрією.

Королівство Галичина й Володимирія з великим князівством краківським і князівствами Огвеціньским і Заторським" — так називалася австрійська провінція, утворена з земель, які Австрія набула при поділах Польщі — се була вдійсности польська держава під династією Габсбурґів, бо Поляки мали тут усю повноту політичної влади і силою сеї влади впливали на політику цілої Габсбурської монархії.

Коли-ж австро-угорська монархія почала валитися, Поляки вважали австрійську провінцію Галичину своєю спадщиною, яка має в цілости перейти до польської держави, й поробили всі приготування, щоб обняти в ній владу іменем Польщі.

І хоч дня 1. падолиста 1918 р. український нарід Галичини скинув владу австрійського намісника й австрійських урядовців, **одначе в дійсности скинув він ярмо вікової польської неволі**, в якім держали його до того дня Поляки нібито в мени Австрії, а власне того дня збиралися закріпити те саме ярмо в мени Польщі.

—o—

Так день 1. падолиста 1918 р. став в історії боротьби українського народу проти Польщі **днем визволення Галицької Землі з вікової польської неволі, днем відзискання державної незалежности Галицької Землі і днем з'єдинення Галицької Землі з усіми иншими українськими землями в одну соборну незалежну українську державу.** . . . .

Бо хоч дня 1. падолиста 1918 р. утворилася на українських землях бувшої Австро-Угорщини Західно-Українська Народня Република, яка аж 3. січня 1919 р. проголосила з'єдинення з усіми иншими українськими землями в одну соборну незалежну Українську Народню Републику, — одначе для кождого Українця, який брав участь у ділі 1. падолиста 1918 р., було ясно, що він творить діло з'єдинення всіх українських земель в одну соборну незалежну українську державу.

—o—

У кривавій війні, яку після 1. падолиста 1918 р. накинула Польща не тільки Галичині, але всій Україні, — Польща ще раз перемогла Україну. Перемогла й наложила на ново польське ярмо не тільки на Галичину, але також на українські землі, які від упадку старої польської держави не були під польським ярмом: на Волинь, Холмщину, Підляше й Полісся.

Так нова Польща стала для українського народу тим, чим була стара: завойовницею широких просторів українських земель і гнобителькою мільонів українського народу.

Над 130.00 квадратових кільометрів українських земель і над вісім міліонів українського народу опинилося в ярмі нової Польщі.

—o—

Доки українські землі стогнатимуть під польським ярмом, весь український нарід мусить мати одну ціль: **визволення Галичини, Волині, Холмщини, Підляша й Полісся з польської неволі.**

Кажу з **натиском: весь український нарід,** — бо визволення хоч-би найменшої частини рідної землі з чужинецької неволі є справа цілого народу, бо нарід не може вважати себе зовсім вільними, доки хоч-би найменша його частина стогне під чужинецьким ярмом.

Франція не казала, що діло визволення Альзації і Льотаринтії зпід Німеччини є "місцеве альзасько-льотаринське питання", тільки вважала діло визволення Альзації й Льотаринтії зпід Німеччини і з'єдинення їх з Францією, справою цілого французького народу.

Так само справою цілого італійського народу вважала Італія справу визволення того невеличкого кусника італійської землі, який перед світовою війною належав до монархії Габсбурґів.

Так і визволення західно-українських земель з Польської неволі є справою цілої України. Хто говорить инакше, хто каже, що Україна може обійтися без тих земель, хто готов миритися з Польщею за ціну відступлення їй тих земель, — той є злий Українець.

—o—

Польща тому могла заграбати західно-українські землі, бо сили України були за слабі, щоб їх захистити.

Українська Центральна Рада мусіла згодитися в Берестійськім мирі на те, що Галичина, Буковина й Закарпатська Україна осягнуть далі при Австро-Угорщині, бо була за слаба, щоб подиктувати Австро-Угорщині свою волю.

Гетьман Скоропадський був на стільки залежний від Австро-Угорщини й Німеччини, що мусів навіть згодитися на уневажнення договору, яким Австро-Угорщина була зобовязалася утворити окрему автономну українську провінцію з Галичини й Буковини.

Коли-ж 1. падлоиста 1918 р. Галичина скинула з себе польське ярмо, гетьман Скоропадський заявив, що не виступить явно проти Польщі, бо не може стягати на Україну війни з Польщею.

Директорія Української Народньої Републики — навіть після проголошення з'єдинення — формально не виповіла Польщі війни, хоч Польща воювала не тільки проти Західно-Української Народньої Републики, але також проти Української Народньої Републики, обсаджуючи Холмщини, Підляше, Полісся і навіть Волинь.

В кінці Директорія в особі Головного Отамана Петлюри цілою Галичини, части Волинь, Холмщини, Підляша й Полісся заключила навіть союз з Польщею.

Правительство Української Соціялістичної Радянської Републики в рижськім мирі відступило Польщі ті самі українські землі, які передтим відступила була Польщі Директорія.

Чому? Бо Україна була слаба й не могла встоятися проти Польщі.

І доки Україна ні стане така сильна, що поможе західно-українським землям визволитись зпід Польщі, — **вони самі мусять нести на собі весь тягар боротьби за визволення.**

Так було й 1. падолиста 1918 р. Не з инших причин, а тільки тому утворилася окрема Західно-Українська Народна Република, бо прилучити українські землі бувшої Австро-Угорщини до себе й захистити їх від Польщі. Вони мусіли власними силами будувати українську державність і захищатися від ворога — Польщі.

—o—

Доки західно-українські землі стогнатимуть під польським ярмом, — день 1. падолиста є не тільки святом відновлення української державности на українських землях бувшої Австро-Угорщини. **Він мусить бути святом боротьби визволення західно-українських земель з під ярма нової Польщі.**

В сей день мусимо особливо тямити, що всі наші думки і діла мусять мати одну ціль: підготовити прихід тої великої хвилі, коли український нарід, поневолений Польщею, знов встане на свого ворога і раз на все скине з себе польське ярмо.

В сей день мусимо особливо тямити, що на західно-українських землях була вже відновлена українська державність, і до тої державної традиції мусимо навязувати в нашій боротьбі за визволення зпід Польщі.

Мусимо морально почувати себе далі державою, мати свою державну владу і під її проводом вести боротьбу проти Польщі.

Те, що утворив день 1. падолиста 1918., мустиь бути дпя нас незаймане і святе. Тільки тоді, коли весь український нарід земель, поневолених Польщею, морально буде почувати себе державним орґанізмом, який має тільки одну ціль: викинути Польщу з своєї землі і привернути українську деждавну владу, — тільки тоді матимемо перед очима ясну ціль, яка дастя нам силу до боротьби з Польщею і до побіди над нею.

Тому нав нам важнійша задача, яку повинен собі усвідомити весь український нарід, кяий стогне в польськім ярмі, се; вийти з того розбиття, в яке попав він після рішення Ради Амбасадорів з 14. марта 1923, з'єдинитися на ново в державний орґанізм, зреорґанізувати державну владу і стати до дальшої боротьби проти польського окупанта як держава проти держави.

Коли ми самі покажемо світовому що не вважаючи на польську окупацію наших земель, ми далі творимо власну державу й виступаємо як держава, — тоді й світ уважатиме нас за державу.

Так само, як уважав за державу Ірляндію, хоч вона зі становища формального права була англійською провінцією.

В пяті роковини 1. падолиста 1918 р. кличем західно-українських земель, поневолених Польщею, повинни бути:

Ставаймо під прапор 1. падолиста 1918 р., з'єднаймося в державний орґанізм, відновляймо державну орґанізацію і ведім боротьбу за визволення зпід польського ярма як держава, яка бореться проти розбійницького нападу ворога!

Ярага, 1. падолиста, 1923.

Д-р Михайло Лозинський.

В У. Н. СОЮЗІ НАЙПЕВНІЙШЕ ОБЕЗПЕЧЕННЄ. ТЕПЕР ПРИЙМАЄСЬ БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ. КОРИСТАЙТЕ З НАГОДИ! ВСТУПАЙТЕ СЕЙЧАС.

ЛІК НА СТАРЕЧУ НЕМІЧ.

Винахід празького професора Младейовського. — „Склеросироп Маріятерма" вилічує артеріо-склюрозу в найтяжчих випадках.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Перед кількома днями світову пресу облетіла звістка, що празькому професорови д-рови Младейовському пощастило винайти лік на старечу недугу — артеріосклерозу (завапнованне жил). Богато хорих на цю тяжку недугу певно стрінули ту звістку з великою надією, але й не без побоювання, що кінець-кінцем новий лік покажеться таким самим недосконалим, як і всі дотеперішні.

На основі того, що сам проф. Младейовський оповідає про свій винахід, можна здається, заспокоїти маловірних: їх надії цим разом не будуть заведені.

Проф. Младейовський цілий рік працював над своїм винаходом. Він якось прочитав в одній закордонній лікарській часописи, що встрикування **кремневої кислоти,** зроблені хорим, які одночасно терпіли на сухоти й на завапнованне жил, приносили полегкість від останньої недуги. Це навело проф. Младейовського на думку занятись спеціяльно дослідженнем впливу кремневої кислоти на артеріосклерозу.

Зпочатку він пробував робити встрикування чистої кремневої кислоти під скіру недужих на артеріосклерозу. Це викликало у них дуже гострі болі. Тоді проф. Младейовські домішував до кремневої кислоти ще витяжку з рослини, що зветься **„соняшна роса"**. На цю думку навели його праці чеського аптикаря **Колоушека** з Маріенбаду; останній вже давно досліджує вплив тої витяжки на ріжні хороби. Так саме проф. Младейовський ксористався дослідами д-ра Семерада, зробленими над артеріосклерозними хорими в празькій Виноградській лікарні.

На підставі цих всіх праць і спостережень проф. Младейовський скомбінував в остаточнім вигляді свій препарат, назвавши його **„Склеросироп Маріятерма"**. Останнє слово він додав до назви в честь д-ра Колоушека, який на своїй хемічній фабриці „Маріятерма" робив досліди над витяжкою з „Соняшної роси". Новий препарат нині й виробляється на тій фабриці.

Свій лік проф. Младейовський не встрикує ані під скіру, ані безпосередно в жилу, а дає хорим приймати його внутр. Хорі притім не відчувають ніякого болю, а полегкість наступає дуже швидко. Хорі перестають скаржитись на запертий віддих, починають добре спати й взагалі почувають себе добре. Навіть у дуже тяжких випадках, коли недуга вже зайшла далеко, поліпшенне наступає досить скоро й всі ознаки недуги зникають.

Новий препарат є абсолютно нешкідливий і навіть має корисний вплив на загальний стан людського орґанізму.

Незабаром проф. Младейовський має виступити з рефератами про свій лік у фахових часописах, і тоді світові фахові круги мати-муть нагоду висловити про нього свою думку.

Варто зазначити, що за короткий час це вже другий великий успіх на полі лікування тяжких недуг, які досі вважались незлічимими. Нещодавно винайдено лік на цукрову хоробу — **„Інсулін"**. Тепер йому знайшовся достойний товариш — „Склеросироп Маріятерма".

Мартин Гак.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

У. Н. СОЮЗ — НАЙЛІПШИЙ ОПІКУН В НЕЩАСТЮ. ЧИ ВИ Є ЧЛЕНОМ ЙОГО?

Г. Михалюньо.

ЗАПОВІТ.

Мій сину! Я знаю, що мені судилось
Згинути за край наш в визвольній борбі...
Та заки в холодну положать могилу
Я заповіт хочу лишити тобі.
  В Одессі над морем Чорним спочину,
  Де піняться води, де чайки скиглять...
  А ти — там над Сяном, коханий мій сину,
  Мене надаремне будеш ожидать.
Як хтось тобі заповіт мій перекаже,
Мене вже не буде на світі давно...
Не я одинокий... Від куль і зарази
Нас тут сорок тисяч борців полягло.
  По буйнім Поділлю, де лани хвилюють,
  По степу безкраїм, де вітри гудуть,
  Скрізь наші могили стрілецькі сумують.
  І лицарів — местників надіються — ждуть.
Так слухай-же сину! Се було недавно,
Сто тисяч до бою з Ляхом нас пішло...
Сто тисяч боролось і вмирало славно,
Одначе до цили іще не дійшло.
  А ціль наша ясна. Трупами й кістками
  Нашими до неї зазначений шлях,
  Лежить серед него покинутий нами
  Рідної держави несплямлений стяг.
І як довго топче його враг пятою,
Як довго в нарузі наш край і в сльозах,
Так довго мій сину не буде спокою
Нікому з нас у темних гробах.
  Тому-то на кости поляглих, мій сину,
  Ти ворогам пімсту мусиш присягнуть...
  Не лякайся того, що я в борбі згинув,
  Що не здобув батько, мусить син здобуть!

Літо 1923.

ДОПИСІ

АЛЕНТАВН, ПА.

Віче в справі допомоги рідному краеви.

Дня 18. падолиста с. р. відбулося в Алентавн велике віче на яке прибули і громадяни з сусідних місцевостий як Бетлегема та Істону. Простора галя була переповнена слухачами.

Гром. Пипюк, отвораючи віче палкою промовою, звернув увагу присутним на тяжке положенне в якому находяться Українці, живучі під нахабною польською владою і візвав їх, щоби отряслися з зневіри і приступили до мозольної организаційної праці.

Делегат краєвих организацій гром. Володимир Целевич в двогодинній промові зясував положенне краю в польській неволи.

Наш відвічний ворог, Польща — говорив бесідник — хоче перевести в життя свій історичний плян на знищенне України. Польські хлопи, мазурі-кольоністи відбирають українському селянинови його прадідну землю. Польські робітники мов саранча приходять на українські землі з Варшави і Познання, з Лодзі і Кракова, щоби відібрати українському робітникови його кусник хліба. Польська влада польонізує українські школи, забороняє часто навіть закладанне приватних українських шкіл. Нема пощади для нікого. Природні богацтва краю вивозить Польща за границю і продає їх за добру валюту а Українці терплять від голоду і холоду.

Дальше змалював бесідник жахливу картину польських знущань, туртур, тюремних відносин, карних експедиций, безправств, які переносить українське населення.

Мимо цих страшних терпінь український народ не зневірився і не опустив рук. В часі від 1914 р. по нинішний день він пережив много, набрав досвіду, зрозумів значінне і потребу власної держави і нема такої сили в світі яка спинила би його в стремлінню до волі, до самостійности. Польща находиться над берегом пропасти, зруйнована лихою і розтратною господаркою, здеморалізована в свойому нутрі, окружена самими ворогами, іде на зустріч неминучій загибіли. Український народ є свідомий цего, що історична хвиля розвалу польської держави є недалека і що ми мусимо бути на неї як слід приготовані. В краю переводиться организація тайної української армії, яка в слушний час збудує на руїнах дряхлої Польщі самостійну державу.

Пора і в Америці отрястися зі зневіри, пора приступити до организаційної праці, щоби допомогти визвольній боротьбі, щоби кождий Українець в Америці положив свою цеголку під будову української держави.

Бесідник закінчив свою промову словами Б. Лепкого:

Бийте в дзвін, бийте в дзвін на трівогу
Щоб збудився малий і великий, щоб [до праці
Узявся усякий і щоб внуки дідів не [прокляли
Що не вміли краю боронити.

Учасники зложили 78 долярів на боевий фонд.

Ще дві години відповідав гром. Целевич на ріжні питання, бо кождий був цікавий почути від наочного свідка про відносини в краю.

Добру відправу дістали наші большевики. Вони запиталися якої держави хочуть українські революціонери.

Український народ — говорив Целевич — не дасть себе нікому провадити на шнурку. Він вже дозрів і зможе сам собою правити, без опіки Варшави і Москви. Воля народу, обявлена в всенароднім голосованню вирішить який має бути устрій і які закони соборної української держави.

На прохання присутних гром. Целевич мав ще в понеділок, дня 19. падолиста відчит, в якому представляв подрібно положенне в краю на поодиноких ділянках народного життя. Крім цього обговорено организаційні справи. Рішено занятися збіркою боевого фонду і народного податку. 15 учасників сих нарад зобовязалося платити місячно по 1 дол. на боевий фонд. Члени українських запомогових организацій обіцяли в своїх відділах перевести народний податок.

Громадяни Алентавн і околиці зрозуміли вагу хвилі приступаючи до муравлиної праці собі на славу а українській справі на пожиток.

Принагідний учасник.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Шаґін-Ґерай

ОПОВІДАННЄ З 16-СОТИХ РОКІВ.

(6)

— Але й не перекинутися на другу сторону. Такий вітрогон як ти, всьо готов зробити. Се мене зарізало би... як би мій син пішов до своєвільників.

— То щож маю робити?

— Поїдеш до Суботова. Будеш ґаздувати. З тобою поїде Гарасим. Возьмете лише одного вючака, щоби було зручнійше ходити проміж дощ. Тепер усюди нишпорять Татари, розбійничі ватаги, ну, і не ліпші від них хоругви королівського війска. Але Гарасим добре знає сі сторони. Гадаю, що проведе тебе, виминаючи підозрені ватаги і проховзуючися проміж них. Поїдете на Бар, Винницю, Черкаси і Тясмином до Чигирина. Дорога, правда, далека, робиться велике колесо, але за те подорож безпечнійша.

— Гадаю, що найліпше навправці, на Бершаду. Гарасим схоче відвідати свого вуйка Босого і свого стрийка десь коло Саврані.

— Лиш не на Бершаду! — крикнув батько. — Нині то найнебезпечнійший шлях.

— Самі кажете, що Гарасим знає сі сторони. Він там неначе в своїй хаті.

— Нині се знанне йому не поможе. Там буде пекло.

— Може там зійдеся королівське війско з козаками?

— Буде ще гірше!

Старий Хмельницький замовк. Не хотів виявити військової тайни, але бачив, що як не скаже причини, то син не увірить в небезпеку і таки пуститься на Бершаду. Отже рішився виявити причину своєї опозиції проти подорожи просто ід сходови. Він знав свого сина. Знав, що обережний і довгим язиком не грішить.

— Бершада буде завтра горіти. Її населенне піде в ясир або під ніж. Те саме буде з оселями на південь від Бершади... Така воля королівського гетьмана.

— Він сам іде руйнувати?

— Сам ні. Зробить се татарськими руками.

— Треба боржій перестеречи Босого й инших...

— Запізно! Запізно, і не вільно. Се тайна частина мирового договора. За виявленнє сеї тайни кара на горло. Жулкевскі не знає жартів. Як тобі миле моє горло і твоє власне, то користай з сеї тайни сам, виминаючи непевні шляхи і мовчи...

— Коли маю рушити в дорогу?

— Чим скорше, тим ліпше. Може завтра досвіта... Гарасимови про Бершаду ані слова!

Батько й син вернули до табору. Богдан знайшов Гарасима коло коний. Чистив свого, підсипаючи йому овес.

— Ти так, начеб виряджався в дорогу? — заговорив до него Богдан. — Чи не думаєш ти згубитися?

— Як згубитися? — воркнув Гарасим не підводячи очий.

— Так, як вже згубилося шість козаків з сотні мого батька... Розтікаються.

— Я вам скажу, чому, паничу. Розтікаються, бо чули, що гетьман іде на козаків. Брат не хоче йти на брата, отже втікає. Побачите, що Жулкевскі ще до Бару не зайде, а з сотні вашого батька не лишиться й половина.

— Ти також згубишся по дорозі?

Гарасим замнявся.

— Знаєш, що зі мною можеш говорити щиро.

Гарасим озирнувся, чи нема кого на підслухах.

— Я сам хотів побалакати з вами, та не знав, як зачати. Колиж ви самі зачепили, то скажу вам лише тілько, що на брата, на мою віру шаблі не підійму. І... вам не ялося.

— Я також не піду далі з Жулкевським. Поїду до Суботова ґаздувати. З батьком я вже говорив про се. Поїдеш зі мною, як мій чура.

Гарасим аж підскочив з радости.

— То добре. Не треба буде губитися по дорозі, ані втікати звідси. Коли ідемо?

— Кудиб ми поїхали? Ти знаєш всі шляхи. Куди найблища дорога і найбезпечнійша?

— Найблизша на Бершаду. Для мене вона й найбезпечнійша, бо знаю її.

— І я хотів би бути в Бершаді, але батько заборонив мені ту дорогу. Каже їхати на Бар, Винницю, Черкаси.

— Кажу вам, що під моїм проводом шлях на Бершаду буде безпечнійший, ніж на Бар.

— Не в небезпеці головна перешкода. Є инша причина, про котру не вільно мені говорити.

— Я мушу бути у вуйка і в стрийка. Як ви поїдете на Бар, то зараз кажу вам довірочно, що втечу.

— Не можна би, виїхавши з табору на Бар, звернути непомітно на Бершаду?

— Чому ні?! — А вам нащо Бершада?

— Вмієш держати язик за зубами?

— Ви ще не пізнали мене?

— Отже, слухай хлопче!... Але, кажу тобі, як виявиш тайну, то мені й тобі, і мому батькови кара на горло!... Бершада і всі оселі та городці на південь від Бершади засуджені на спаленнє, ясир і смерть. Треба перестеречи їх.

— Звідки знаєте? Хто се мав би зробити? З Татарами мир.

— Саме тому, що мир. Кримці виторгували се від Жулкевського. Руйнувати будуть Кримці, може й при помочи польського війска... Не забудь, що се тайна. За виявленнє тайни кара на горло.

— Насамперед се горло треба ймити! — Гарасим крикнув. — Я таки зараз іду.

— Ти вдурів? Не кричи так! Я іду з тобою. Батько сказав мені, що чим скорше, тим ліпше. Піду до него і скажу, що поїду зараз, бо в ночи безпечнійше.

— Таки правда, що безпечнійше. Як в ті сторони підуть Татари, що будуть руйнувати, то в білу днину тяжко буде проховзнутися непомітно проміж їх чамбули. В ночи Татари будуть відпочивати. Не боячися по заключенню мира наскоку, будуть палити огні. Тоді не тяжко виминати їх леговища.

(Дальше буде).

ЯК ПРАЦЮЮТЬ ПРОДОВОЛЬЧІ ЧАРІ.

У "Вістях" з 17 червня б. р. (ч. 131) д. В. Скорий пише в дописі ц. н. "Як працюють продовольчі царі":

"15 цього травня з Явтушківського 3. зсипного пункту було вивезено на станцію Бар 2,000 пудів гречки (насіння на випадок знищення засівів градом). підводи привезли збіжжя на стнацію в 2. годині дня. Прийомщик поставив умову візникам — коли вони розгрузять йому магазина, то ті 2,000 пудів він зараз прийме, тобто, він хотів проїюхатись на чужих плечах.

Візники відповіли, що цього робити вони не зобов'язані бо зерно вони вивозять на певних умовах та терміново. Прийомщик розсердився, грюкнув дверима, замкнув магазина, промовив — "Єслі не хатітє, так нє нада" і пішов блукати по перону ст. Бар. Селяни візники підходили, дуже просили, його прийняти зерно, попереджували, що хмариться — може піти дощ — зерно на возах замокне, але не змилувався прийомщик, "щановний" бюрократ-гнобитель незаможних селян, громадянин Голодаєв, уповноважений Ново-ушицької заготконтори. В 7. годині вечора, клои пішов дощ і добре намокло збіжжя на возах "изволил" прибути добрий "державний господар" і твердо — зрозуміло об'явив: "зерно мокроє — єво прінімать нє буду".

Д. Скорий пише про цілком твердо-зрозумілі речі. Не зовсім зрозуміло лише, на віщо здалися такі дописи на сторінках комуністичного органу? Адже ж "Коммунист" іще 31. травня (ч. 119) гордо і твердо заявив у статті п. н. "Немножко скромності": "Наша преса не потребує цього шуму, від якого тхне неприємним запахом ліберальної опозиції".

Все-одно, барський гнобитель незаможників д. Голодаєв ходитиме собі по пероні, коли йому це буде до вподоби. Не дурно ж д. Скорий так обережно приспівує далі на адресу цієї високої особи:

"Шановний царю продовольчий! Ви, певно, н езнаете, що це зерно є продподаток — скарб республики — піт селянина, який не спацерує по пероні й не каже що "не нада сеять, нє нада хлєба"! а робить і тішиться, що є можливість і є коло чого робити. А ви це золото народне топчете ногами, вибачте!"

В кождому разі і цей Голодаєв, а з ним разом і ціла голодаєвська компанія спацерують собі на перонах на широкій Україні й нічим таким, як праця, не журяться. Д. Скорий змалював постать "продовольчого царя" — Голодаєва, постать рівночасно й реальну й символічну. Але взагалі, знаєте, від цього тхне неприємним запахом... "комуністичної" влади.

ГОСПОДАРІ И ГОСТІ.

Одним із перших розпоряджень еврховного баварського комісаря фон-Кара була його чемна просьба до численних большевицьких дипльоматів, які перебували у відомому курорті Кіссінген, — виїхати за межі Баварії. М. и. це торкалось таких можновладців, як: совітського посла в Берліні Крестінского, торговельного представника в Льондоні Х. Раковского, редактора "Известій" Стеклова, предсідника верховного суду в Москві Стучки, заступника голови ради нар. комісарів Цюрупи і и. Всі вони мали дипльоматичні пашпорти, німецьку візу з Москви й дозвіл на вїзд до Баварії від баварського посла в Берліні.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ НАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Б. Т.

„В ВОЛИНСЬКІЙ, ТИХІЙ СТОРОНІ..."

історичне оповідання з кінця XVIII. століття.

(Продовження)

(10)

Кімната була битком наповнена публикою. Тюремні гайдуки ввели закованого в кайдани обвинуваченого. Почався суд

Міхал Прушиньскі, іменем старости Стецкого, обвинувачував о. Олександра Бендерівського унійтського священика Городища, що він:

а) чоловік небезпечний, неморальний, нераз по пяному служив у церкві, а побоями обиджва свою матір і жінку;

б) будучи в світлий польський Великдень у Великому Житинку для посвячення паски, говорив зівсім голосно: "Ліпше було би колиб (Поляки) були нами" цебто Русинами, а коли оден із гостей, вказуючи на печене порося, сказав жартом: "Ріжте його, поки вас не ріжуть". о. Бендерівський не відповідав, а мовчав злобно. Тим виявив свій злочинний намір різати Поляків і Жидів; qui tacet consentit.

в) одної неділі після богослуження задержав своїх парохіян: Андрійчука й Омелянця і намовляв їх до бунту і до різні Поляків і жидів.

Слухачі здрігнулись із переляку. Їм вважались козаки й мужики з кривими, зубчастими ножами.

Обвинуваченому дали оборонця меценаса Августиновіча. Той, може бути і в добрій вірі, бажаючи обвинуваченого спасти від смерти, ще заки започалася розправа, радив йому признатися до вини, заявити покаяння і просити прощення, бо злочину не переведено ще в діло. Так, правдоподібно, простять йому або покарають незначною карою. О. Бендерівський вже й сам не знав, що йому робити? Не почувайчися до вини, він відповів рішуче: Їй Богу, я не можу! Дякую вам, пане меценас, за старання, але я не можу мою старість і своє священиче достоїнство очорнювати неправдивим самообвинуваченням!

— Чим же ти оправдаєш себе? — спитав суддя Ґулевіч.

Бачучи таку численну публику і сотки очей, що гляділи на його злорадно, о Олександер стояв ні живий ні мертвий, мало не збився з пантелику. Але набравши духа, сказав рішучо:

— Клянусь всемогучим і всевідучим Богом, я не винен у закидуваних мені проступках!

Суддя Тшибуховскі, по свойому звичаю, пробормотів крізь зуби: "Таку пісеньку кожен співає. Шельма, московський юргельтник, здрайца, повісити!

Приказали привести свідків. Перед трибуналом явились Андрійчук і Омелянець. Ледви живі, побиті, виснажені голодом, вони гляділи глупо вибалушеними очима то на суддів то на публику. Не мали й поняття про це, що ділялося.

— Намовляв вас піп Олександер Бендерівський до різні Поляків і жидів ід бунту? — питався Заленскі.

Свідки поглядали глупо, один одного штовхав ліктем, пальцями вертіли в носах.

Аксак, що сидів проти них, глядів на них люто, наче вчитель на ученика, що не вивчився лекції й крикнув:

— Цо? намавял!

— Ага-ага! — прогугнявили свідки.

— Де, в церкві по богослуженню?

— Ага-ага! — повторили вони і, кланяючись до землі, просили: Пустіть нас, ласкаві пани, до дому, ми невинні, ми нічого не знаємо.

Вкінці зізнавав свідок, дячок Михаловський. Він, як звичайно, червоний на лиці від великої скількости випитої горівки. Не смів глядіти о. Олександру в лице, лише на бік, як підлий злодій, подав він брехливе зізнання.

Чуючи таку клевету, о. Бендерівський хитав головою докірливо на свого дяка, прошептав із зітханням: Омочивий со мной во солило хліб, тот предаде мя...

— Щож тепер скажеш, ксяондз Бендерівський? — спитав Ґулевіч.

— Михаловський клеветник, кривоприсяжник — відповів священик. — Не губіть мене безневинного, я невинуватий. Бачу, тут усі настроєні ворожо проти мене, тому прошу докладнійшого слідства, апелюю до вищого, люблинського трибуналу.

— Апеляції не допускається — відповів суддя сухо.

Нараз товпа розступилась і перед судом явився Ян Городиський.

Він один не побоявся вставитися за свого нещасного приятеля. Схвальований, говорив дріжучим голосом:

— Я свідчу, що о. Олександер Бендерівський в нічім невиновний. Це все з ненависти Стецкого... Я розповім... Не губіть невинного... Мало ми кривдили наших українських співгорожан і пролили крови надармо? Вони бунтують? Неправда! Бунтують наші ясновельможні і гублять батьківщину! Будьте справедливі... Бог буде судити вас і ваші діти... Читайте judicia vestra judicabo...

Серед присутних счинився гамір: Хто заступається за зрадника, сам є зрадником... здрайца! здрайца!

Старець не міг запанувати над собою. Він скинув із себе контуш, роздер блюзу і сорочку і показав груд здовж і поперек вкриту загоїлими ранами, які дістав у боях за батьківщину.

— Ось вам доказ моєї зради! — крикнув старець — ви нерозумні карлики, погубителі батьківщини!

Городиський не видержав схвилювання, він зімліві повалився на долівку. Його винесли із салі розправ.

Між присутними були, самособою, люде розумніщі і ліпшого серця. Справа могла взяти инший оборот; але крикуни кричали: "Що вважаті на діточо-глупого старця, ми гинемо від зрадників, спасайте ойчизну!

Опісля говорив оборонець Авґустиновіч, але говорив мляво, наче відчіпного. Виглядало, що він сам упереджений або не важався противити загальній думці волинської шляхти. Він ен вказував на очевидно слабу сторону обвинувачення, підозріність свідків, не вносив апеляції до вищого трибуналу, а вдоволявся відкликуванням до милосердя суддів.

Судді не довго нараджувались, хоч справа торкалась життя чоловіка. Суд видав присуд:

О. Олександер Бендерівський провинився державною зрадою і має бути покараний смертю.

Засудженого відведено до тюрми. Свідків відпустили й нагородили, головнож Михаловського. Судді, комісарі і меценаси пійшли покріплятися до дому Брушиньского. Коли вони виходили з замку у місто, кланялись їм низько Доржане-Поляки, жінки маяли хусточками і запрошували на вечеру. Вониж спасли ойчизну!

(Дальше буде).